

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПЛОЧЕНЬСЬКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVII
ч. 17 – 20

16. мая 2007
ціна 6,- Ск

• 11. мая 2007 минуло 60 років од епіскопского высвячіння Русина, ТаДр. Василя ГОПКА, благореченого мученика Грекокатолицької церкви на Словенську, помічного святого епископа Пряшівської грекокатолицької епархії. Тото высвячіння было у Катедралнім храмі св. Іоана Хрестителя у Пряшові, де спочівають і ёго тілаесны остаткы. Зато у неділю, 13. мая 2007, зышло ся множество віруючых, десятки священників, богословів, монашох і докторы епископы у тім храмі на святочній літургії. Міжкі нима были і честны гості: (зліва) першы президент СР Михал Ковач зо женов, емерітний празкый помічний епископ Ян Евген Кочіш, апостолский нунцій на Словенську Монс. Генрік Йозеф Новаці, гоститель – пряшівський епарха Монс. Ян Бабяк, СІ, як і ёго передходця, емерітний епископ пряшівський Ян Грка.

Михал Варґа быв інспіратівным чоловіком

Михал Варґа у своїм 67. році жывота нечкано умер 20. апріля 2007 у Руськім Керестурі, што є центром Русинів у Войводині в Сербії.

Михал Варґа ся народив 5. новембра 1940 у Руськім Керестурі. Основну школу Петра Кузмяка скінчив у Руськім Керестурі, Учительську школу в Зомборі. В Основній школі у Руськім Керестурі зачав робити од 1958 року. Директором Освітнього центра Петра Кузмяка у Руськім Керестурі був од 1985 по 1993 рік, потім був вихователем в інтернаті руськокерестурської гімназії.

Михал Варґа у своїм активнім робочім віці был і зівстав правым народным учителем і много зробив про розвой основної і середнєшкольської освіти в русиньскім языку войводиньскых Руснаків. Был рецензентом і сполуавтором ряду учебників про школярів нижшых клас основної школы. Як генералный директор Освітнього центра Петра Кузмяка докінчив будованя новой будовы школы і зреалізовав реконструкцію старой школы із 1913 року, котра ся зве „Замок“. Был участником і організатором традичных домашніх стріч основных школ Републики Сербії під назвов „Колесо братства“.

У БРАТІВ-РУСИНІВ

В роках 1996 аж 2001 был таємником Мистьского уряду в Руськім Керестурі і старав ся о вшыткы потреби жытелів того містечка. Праві він был ініціатором пропозиції формованя окресу Руський Керестур, котра теперь ся реалізує. Михал Варґа был і при заснованю культурно-народностной організації бачваньско-сримских Руснаків – Руськой маткы. Председом той організації был од 1993 по 1999 рік а в тій функції ся старав о утриманя і розвой русиньской ідентичности жытелів той области, але і мімо нёй. Смерть го застигла у функції председателя Мистьской організації Руськой маткы у Руськім Керестурі і члена Выконного выбору той організації.

Был активным участником вшыткых дотеперішніх восьмох світових конгресовых засідань Русинів і організатором домашнёго – 3. Світового конгресу Русинів у Руськім Керестурі в р. 1995. Даякый час был і членом выконного органу СКР – Світової рады Русинів, де все приходив із новыма пропозиціями як зефективнити роботу світової організації Русинів

За свою довгорічну виховно-освітню і організаційно-політичну роботу, окреме в тогдышнім Соціалістичнім союзі робочого народу, дістав ряд визначных нагород од містной по републикову уровень. Учитель Михал Варґа был інспіратівным чоловіком, романтиком, витривалым боєвником за правду, за права каждого чоловіка. Мав много приятелів. Был завзятым, твердым Руснаком, котрому даколи, у моментах щіроости, знала выпасты слыза з ока.

З нагоды кончіны Михала Варґы в Основній школі і гімназії Петра Кузмяка 21. апріля 2007 ся зышла смуточна громада, і того дня сьме го выпровадили на послідню путь у Руськім Керестурі.

Дюра ПАПУґА,
Руський Керестур

Слово председателя СРР ку кончині Михала Варґы

З великым жалем сьме прияли справу о кончині Михала Варґы. Скоро од самого зачатку Михал был членом Світової рады Русинів, але што найглавніше – был пересвідченым прихыленцем ідеї о тім, же Руснаци Войводини суть неодділнов частёв карпаторусиньского народа, самостатной славянской і европской національности. Мы чуєме глубокий жал над одходом у вічність нашого сполубоєвника Михала Варґы і высловлюєме штонайщіріше сочутя ёго жені, родным і близкым.

Павел Роберт МАґОЧІЙ,
председа Світової рады Русинів

ЕПІСКОП СЫПАВ ПОПІЛЬ НА ГОЛОВЫ СВЯЩЕНИКІВ

І так бы мож было назвати гомілію епископа Монс. Яна Бабяка, СІ, у Грекокатолицькім катедралнім храмі святого Іоана Хрестителя в Пряшові, з котров выступив на Зелений четверь (5. 4. 2007). Заміряв свою увагу на тему священства, евхаристії і зрады Юды і Петра. Кідьже на літургії были притомны скоро вшыткы священники з Пряшівської епархії, ёго слова были заміряны на них. Апеловав на визнам їх священницького высвячіння, їх одданость Богу... і підкреслив: „Не сьте покликаны за народных будителів... Сьте покликаны в Хрїстовім руху служити властну евхаристічну службу як покорну службу Хрїстови і ёго церкви. Кто тото не похолоп, змылив ся. Дарьмо носить священницькы ризы, під нима є штьось інше, не Хрїстів слуга.“ Тоты речіня епископа Яна Бабяка, СІ, ня заразили. Кібы ем могла, попросила бы ем ся – чом? Бо кідь ся попозераме до історії і сучасности, праві русиньскє етнікум ся голосить ку грекокатолицькій (і православної) церкви. Праві священники (сідна інтелігенція в минулости) были тоты, котры вели людеи нелем к любви к Богу, але і к народній ідентичности. Учі-

ли любити Бога, але і то, што народу дав – язык! Прошу ся, чом ся так гордо голосите к одказу святого Кіріла і Мефодія, кідь...? Потім было марне снажіня грекокатолицького священника Александра Духновича, русиньского Штура, кідь епископ заверьгує народне будителство у священстві. Не был епископ-мученик Павел Петро Гойдіч тым, же ся к Русинам голосив, і прикладом будителя почливости к народу?... Кто має і надале утримовати язык і обряд тых, котры ся ку грекокатолицькій вірі голосять, кідь не священники? Грекокатолицькы священники не суть векшинов і Русины? Нашто нам є потім церковнославяньскый обряд, кідь счезнуть Русины, котры го отдавна практизовали? Гей, родік має быти тым, котрый дітину научить молити ся „Отче наш іже єси на небесіх...“, але священник має быти тым, хто го в тім утвердить, же є то правилне.

Мірослава ЛАЦОВА-ГУПЦЕЙ
(Prešovský večerník, 11. 4. 2007)
Скоротив і переложыв: А. З.

ІСТОРІЯ РУСИНІВ Є СПОЕНА З НАРОДНО СВДОМЫМА СВЯЩЕНИКАМИ

Народным будителем ся чоловік не стає лем із властной волі

У звязи зо статёв „Biskup sypal popel na hlavy kňazov“ (Епископ сыпав попіль на головы священників), котра была опублікована в єднім із недавных чисел „Prešovského večerníka“, є на місті вопрос, ці є народностна ангажованость священників у згоді з постулатами священника – покорно служити Хрїстови і ёго церкви, як то підкреслив у своїй гомілії на Зелений четверь (5. 4. 2007) пряшівський грекокатолицький епископ Монс. Ян Бабяк, СІ, што є з ёго боку жаданя намісті. Авторка статі, редакторка Мірослава Лацова-Гупцей, зреаговала але на ёго апел односно священників своей епархії: „Не сьте покликаны быти народным будителями...“, кідь підкреслила, же праві грекокатолицькы русиньскы священники были в минулости тым, котры вели народ нелем к любви к Богу, але і народній ідентичности.

На тім місті ей хочу доповнити, же найвекша особность у тім аспекті – священник, народный будитель Русинів Александр Духнович, похований у кріпті Катедралного храму св. Іоана Хрестителя у Пряшові, певный час діяв як каноник пряшівского епископства. Міг бы ем продовжовати цілым рядом священників, русиньскых родолюбів, як наприклад Александр Павлович, Еміл Кубек, Др. Николай Бескид, Юлій Ставровський-Попрадоч, Теодор Ройкович, епископы Осиф Гаганець, Павел Петро Гойдіч, Василь Гопко і далшы, котры были пожегнанем про свій віруючий народ і вели го нелем к Богу, але і культурно го піднимали і шырили в ёго рядах освіту. Релігія зістала про карпаторусинів найважнішым аспектом їх жывота, стала ся синонімом їх народной ідентичности і віры.

Але ай історія народностного жывота Словаків є споєна зо священниками-народовцями, котры як першы припоминали і просаджовали ідентичность словеньского народа, ёго народностны права і жаданя, і были кодифікаторами словеньского списовного языка. Мена як Антон Бернолак, Ян Голлі, Ян Коллар, Андрей Сладкович, Само Халупка, але і далшых народовців 19. стороча, знає каждый студент із учеб-

ників словеньского языка і літературы, як і учебників історії.

Русины за послідніх сімнадцять років од нїжной революції перешли періодом народного возроджіння. По скоро 40-річнім адміністратівнім заказі русиньской народности жадають свої народностны права, котры їм штат ґарантує і в Уставі СР і конкретны штатны органы їх респектують. Было бы на шкоду діла, кібы, парадоксно, з боку церкви натрафляли на непохопіння і перешкоды в розвитку своей ідентичности і языка. В тім процесі суть народно свідомы священники, выконуючі одповідно свої духовны повинности, частёв своего народа, ку котрому ся голосять, служат ёго духовным потребам і зістають му вірны, причім суть вірны і своему посланю священника. Так, як то є акцептоване і оцінёване у священників із рядів словеньского народа.

На марґо мойї статі хочу підкреслити іщі єдну думку – народным будителем чоловік ся не стає лем з властной волі, ани ся сам за нёго не може выголошовати. О тім, хто ним є, вирішують люде, їх сімпатії і підпора тым, котры ся ангажують, роблять про добро, про розвиток ёго народной ідентичности, культуры і языка. І на полю набоженьскім. Так, як нам дав приклад благореченый пряшівський епископ Павел Петро Гойдіч, котрый ся голосив к русиньскому народу, котрого слова з нагоды отворіння Грекокатолицькой руськой гімназії у Пряшові 1936 року много говорять: „Отворінём гімназії даваме можность нашым віруючим, жебы ся їх діточкы виховали в нашім набоженьскім і народностнім духу, жебы ся з них стали вірны діти католицькой церкви, люблячі свій підкарпатський народ...“ Бодай бы церквов мала вєще в такім духу мыслячых священників. Без їх нарку стати ся народным будителями.

Др. Петро КРАЙНЯК,
Пряшів

Русини очима Галичана О. Сірка в 1934 році

Є знаме, же Русини і Українці, што ся тькаты языка і походжіння, суть барз близькыма народами. Такыма близькыма, же в научных роботах славистів 19. і зачатку 20. сторіччя і першы, і другы ся часто ведно зачленявали к «Малорусам». Ішло о дакотры сполочны знакы в бісіді (яка ся преферує при етнічній класифікації), і дашто в архаїчній духовній і матеріалній культурі. Ведь розлічны історичны условія під Карпатами в бывшій Угорській Русі, з єдного боку, і за Карпатами – на Выходній Галичині і Наддніпрянщині, з другого боку, стали ся єднов з причін, чом процеси формовання модерных народів в тых регіонах пішли розлічныма путями. На першый погляд, є парадоксне, же історично бівшу популярность у Русинів Підкарпаття (ведно з Пряшівщинов) мала не ціломалоруська, але цілоруська (ціловыходославянська) ідея, котра ся веце орьєнтовала на язык і культуру далекой Росії. Красный, але менше розвинутый і тьж не цалком зрозумілый літературный язык на основі київсько-полтавських діалектів, не говорячі о агресивных постулатах українського націоналізму, тяжко глядав собі міжді Русинами. Найвеце того мож повісти праві о населіню Пряшівщини. Масовому росшыріню української ідентичности в русиньскім просторі помогла адміністративна українізація в Советьскім союзі і в Чеськословенську, яка доднесь зохабила по собі сліды. Вести повноцінне народностне діятельство в чисто русиньскім дусу Русини дістали можность лем по році 1989.

На шкоду, желаня многих Русинів быти праві Русинами зо своєв властных культур і языком, не любить ся части Українців. Не говориме моментально о домашніх підкарпатських Українцях або, як дакотры гварять, о Русинах української орьєнтації. Їх частіше негати́вне одношіня к русиньскому руху є окремым і цалком зрозумілым проблемом. Але тяжше зрозуміти тоты ситуації, коли даякы родаци прямо з України, котры може нігда не были ани на Пряшівщині, ани в Закарпатській області свого штату, під впливом націоналістичной пропаганды негують самотну можность екзистенції Русинів як народа. Не вадить їм ани то, же днешню русиньську бісідю они найчастіше розумлять гірше, як (велико)руську і білоруську. Про тых людей она все зостає лем єдным з українських діалектів...

Праві прото є приємно конштатовати, же суть і цалком опачны приклады, кідь Українці симпатизують з народностныма потребами Русинів. Были они тьж в минулости. О єднім з них з міжджвійнового часу хочеме повісти пару слов.

Публікуєме ниже писмо священника Осифа Сірка (1895 – 1961), галицького Українця поводом, адресоване редакції новинк „Русское Слово“, які в роках 1924 – 1938 выдавала Пряшівська грекокатолицька єпархія. Сірко ся таким способом запоїв до діскузії міжді „Русским Словом“ і знамыма українськыма новинкыма „Діло“. Тото львівське видання, яке принципіально не узнавало одлишности підкарпатських Русинів од Українців, остро критізовало народностну орьєнтацію так „Русского Слова“, як і самого владыки Петра Павла Гойдича, ЧСВВ. Писмо священника Галичана, котрый в роках 1932 – 1934 був дописователів у Валашківцях при Гуменнім, атакує „Діло“ і єго дописователів, а тьж росповідать о властнім одношіню Сірка к Русинам. Найвеце інтересныма днесь про нас суть інтуїтивны пострегы автора, який уж в далекім 1934-м році видить в Русинах не Українців або обычайных Русів, але „третий руський народ“.

Є правдов, же нескорше Осиф Сірко під впливом політичной конъюнктуры змінив барз велє в своїх поглядах. Але, на нашу думку, єго емоціоналне писмо з першума одпечатками о Русинах в каждім припадї собі заслужить увагу.

3 ПОШТАРЬСКОЙ ТОРБЫ

Реакція на дві річі в новинках

Важена редакція,
добрі, же сьте опубліковали фотографії з вернісажи выставки робот Енді Варгола з президентом СР Іваном Гашпаровічом. Але несподівало ня, же на фотці є наш президент з лівов руков в кешени. То є ганьба на главу штату, же так порушыє дипломатичный протокол. Правда, він мав і іншы „прогрішкы“. Споминам собі, же перед пару роками, кідь І. Гашпаровіч іщі не був президентом СР, але посланцем НР СР, так перед вступом до будовы, де мав ославы єпископ Монс. Ян Сірка, нелем я, але і іншы люде были свідками того, як тогды выторгнув жменю травы і з нєв чістив собі топанкы. Люде, священници і єпископы лем так із усмішкы на тото позерали. Маме мы то президентів... Пишу то зато, же ся мі видить, же над словенськыма президентамы є тїнь Йозефа Тіса, якого завісили перед выше 60 роками. Недобра тїнь!

Окрем того реагує і на статью Михала Шмайды з Красного Броду в НН ч. 13 – 16 / 2007 на 3. стор. під назвов Підпоруви Отворене писмо Монс. М. Хаутурови. Міжді Русинами на Маковіці ся говорять, же „руснацькы попи не мають што робити, і зато выпускають вшелякы писма“ – єпископам і нунціюві. А з тым сулашу. М. Шмайда написав о єпископови Монс. М. Хаутурови неправды. О. Др. Маріан Поташ, ЧСВВ, не переложыв го на Снинщину, бо не мав на то право! Монс. М. Хаутур не штудовав у Римі. Отворено ся прошу М. Шмайды: „Ходите Вы до церкви нелем у неділю, але і на свята?“ Хто робить „дырзость“?! Памятайте, пане Шмайдо, же нелем про мене, але і про Вас платить: „Час утікати, вічність чекать!“

Андрій КАПУТА, Свідник

О права

В минулім числі Народных новинк ся недорозумінєм в матеріалі під назвов Русиньска міся в двох русиньских селах стала хыба в єднім речіню. Правильно мать тото речіня звучати так: „Пані директорка Анна Дзубакова є смутна з того факту, так як єй мерзить і то, же грекокатолицький священник, як першыраз пришов на годину набоженської выховы, чітав дітєм Отче наш... по словенськы. Тот недостаток, по упозорніню родичами, был направлений.“

Видно, же тота тема є про людей барз чутлива і такой на ню зареаговали, што є добрый сігнал того, же вірници по русиньских селах собі жадають своє, мають в почливости свій обряд, але не є їм легковажный ани язык, в якім ся обряд веде і на який суть привыкнуты.

Редакція

Всечестнійший Отче Редактор!

Перечитавши передову статью 3. (424.) числа почитного „Русского Слова“ з 1. II. ц. р. під заголовком „Ані не звідайте – лем бийте...“, я був до того засоромлений несправедливістю мойого рідного народа й єго поважамы України, яким являється „Діло“ в відношенню до Вашею почитного „Р. Слова“, у відношенню до їх Ексцеленції, Преосвященнішого Владыки Кур.-Павла й цілого підкарпаторуського народа, що я не вірив цим рядкам, які сумно стояли побіч себе, та каждому читачови ясно говорили, що ми-Українці неміємо бути вдячними...

Я являюсь Українцем, 100%-овим Українцем, рідним і вірним сином своего народа, воювавшем у свій час з ворогами України, ніхто не може, не має права й не сміє мене назвати ренегатом, а мене сердце болит, коли я бачу, що Українці за це, що нас приняли тут з братською любовью, огрїли, приодїли, накормили й напоїли, кидають на своїх добродїив камінням, оклеветують, оплювають їх...

І я належу до ряду огрїтих Вами й тому мене сердце болит за Вашї несправедливі кривди! Щоби що кривду, Вам заподїяну, зменшити, облеэгчити, я postanовлю написати Вам оцх кілька щирих рядків із цею думкою, що їх будуть читати люди, які заподїяли Вам кривду та отямляться, схаменяться та перепросять Вас...

Я живу між Вами третий рік, студіюю Вашу мову, Вашу культуру, Вашу психологію і я сміло заявляю, що Ви не Українці, що Ви не Москалі а третий, зовсім окремий нарід, що Ви підкарпатські Русини! Мова Ваша є іменно такою, якою Ви редагуєте Своє почитне „Р. Слово“, а приписувати Вам схизмофілство є правдивий нонсенс, абсурд. Я щиро подивляю Вас, що Ви, будучи цілу тисячу літ під чужим, неславянським панованнем, не страшили Своей мови, Своїх обичаїв, Своей окремишности, а позїстали тим старим, добрим, гостинним, з чутким сердцем руським народом.

У перших місяцях мойого між Вами пробування, я тьж Вас уважав за Мадяронів, за ренегатів, але сььогодні, коли я пізнав, коли я познайомився з мадярською літературою, з правдивими Мадярами, я почав иначе о Вас раздумувати; що-же можна жадати від Вас, котрі в мадярській мові від дитини вчилися-студіювали?!

Знаю певно, що „Діло“ Вас образило з несвідомости, з фальшивого поінформовання й тому спішу, в імени цих Українців, котрі живуть на Вашій землі, а котрі о Вас так думають, як думаю я, висловити Вам Всім обидженним сердечне співчуття, за всі обиди та несправедливість Вас щиро перепросити й пожелати Вам, щоби Ви на дальше, з помічью Всецедорого Бога, так успішно, як досї, працювали для Его Слави, для Слави Его Правдивой-Каволицької Церкви а на добро дочасне й вічне Своего милого народа!

Ваш відданий брат в Христі
О. Сірко Осип,
єр. кат. адміністратор у Валашківцях.

(Мы со стороны эмиграции только кь нападениямь привыкли. Подчеркиваемь объективность статьи. Ред.) (Познамка редакції Русского Слова – М.Д.)

Здрой: Русское Слово, 1934, XI, ч. 4 (425), 15. 2. 1934.

Михаїл ДРОНОВ, Пряшів

Не будьме Руснаци ...

Не так давно смотрив єм в телевизорі єду популярну забавну релацию. В сценці, де ся протагоністы не могли на нічм догоднати, єден з них положыв сі речніцький вопрос: – Та што, вшыткы сьме ту Руснаци?

ЯКИЙ ВАШ ПОГЛЯД

В послїдніх роках, в роках коли Русини, маленький то народ з цілоєвропейского наглядю, міг бы Европі і цілому світу припоминати, же переважало на Словенську, але і в інших країнах, од непамяти жыє славянський народ русиньский, народ з богатих історіів і культуров. Народ, з котрого вышло немало вызначных діятелів світового мена. Народ скромный і робітний. Але і народ, котрый ся досправды не знать скоро на нічм догоднати.

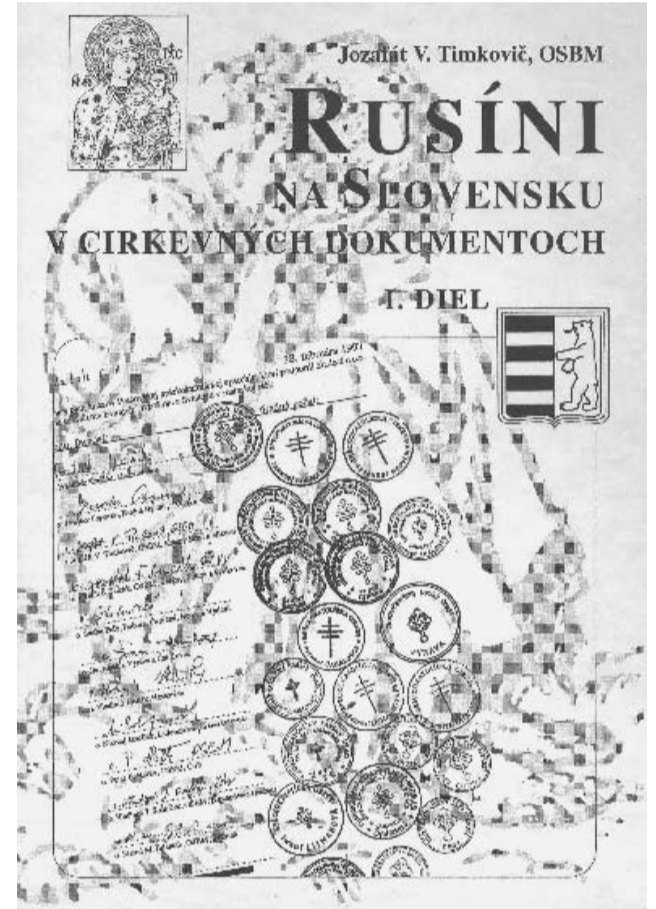
Єдны Русини, но їх сусіды уж Українці, асоціяція ці сполок єдных ліпшый, як тых других, новинкы єдных недобры, других ліпшы і світовішы, єдны ...

Пробого, дороги родны Русини, не будьме Руснаци !!!

Петро ВАРХОЛ,
Братіслава

Русини на Словенську в церковных документах I. том

Під таков назвов книга о. Йосафата В. Тімковіча, ЧСВВ, ся нам тьма днями дістала до рук. Є то I. том зборника церковных документів о русиньских грекокатолицьких віруючих і вышов у Выдавательства В. Падьяка (Ужгород 2006) з фінанчнов помочов русиньского меценаша Штефана Чепы з Канады. Публікація вышла в словенськым языку з англїцькым, руськым і німецькым резюме. Першый том мать 640 сторінок і планує ся выдана трєх томів, у сучасности проходить приправа 2. тому. А в тій звязи хочеме попросити русиньских грекокатолицьких віруючих, котры за розлічны парохії, їх філіалкы ці самы особно писали писма (протесты, пожадавкы, петїції і под.), жебы їх послали, респ. якостну їх ксерокопію, авторови на адресу: о. Jozafát V. Timkovič, Monastyr baziliánov, Vajanského 31, 080 01 Prešov. Автор і мы допереду дякуєме.

Публікація мать дві головны части: Общі документа о Русинах і василїанах (1997 – 2005) і Локалны документа о Русинах (в тій части суть документа з парохій Бардієв, Бехерів, Гавай, Микова, Пыхні, Пряшів, Снина, Свідник, Штефурів і філіалок Чїжатїце, Сташківці, Мала Поляна і Вальківці). У Вступнім слові ся пише: „Першый том книгы Русини на Словенську в церковных документах передавать страсти грекокатолицьких Русинів главно в часовім інтервалі од 1997 до 2005 року. Фототїпично репродукованы архїены документа опублікованы в тій публікації суть, властно, точныма фотографїями-моментами зо жывога грекокатолицького на Словенську. Тоты документа вказують: 1. дипломатичну активність Апостольской нунціатуры і Ватіканом менованой єрархїї-єпископів на єднім бої, 2. а на другім бої активність віруючих і їх священників боюючих за основны жывожны права в области народностного і обрядового жывога. Окремы архїены документа суть поскладаны хронологічно... Документа свідчать нелем о взнику і роспадї коалїції, о приятельствах і вірности идеалам, але і о інтригах, політиці, закулісных парткїлах, зрадї, карьєрїзмї і неправости. Русиньскы грекокатолицькі Пряшівської єпархїї од 1997 року інтензивно просили Ватікан, жебы выменовав русиньского грекокатолицького єпископа, але вшытко марно. В децембрї 2002 року дістали практичну одповідь: за єпископа їм был менованый „неприятель Русинів“ – єзуїта ТгДр. Ян Бабяк... Взяка тому менованю Русини першый раз в історії дістали за єпископа чоловіка, котрый не знать ани слово по русиньскы а ани ся не снажить знати. Жебы зданливо супловав тот недостаток, так в апрїлю 2003 выменовав за свого помічника о. П. П. Галька, ЧСВВ, як „вікаря“ (сінкела) про Русинів... а є утримованый у своїй функції як нефункчна „фігурка“ проти волі Русинів... Опублікованы документа суть неоцінимо точныма фотографїями захоплюючіма моментами історії і жывога русиньских грекокатолицьких на Словенську на переломі 20. і 21. стороча. Зїстає на читателєви-історикови тоты фотографїї-момента правилно поскладати і створити собі уцілений фїлм-образ о набоженській ситуації на выходнім Словенську (під Карпатами) коротко перед і по вступі до Европской унії...“

Публікація є архївом звязаным у книжці і поможе многым, котры будуть потребувати фактографічний материал главно о набоженськым жывогї Русинів на Словенську по ніжній революції, послужыть вшыткым, котры будут писати дипломы, дїзертачны і іншы роботы о даній проблематїці. Буде про них великих полегшінєм, бо самы бы не мали можности такой уцілений фактографічний материал позбєрати ці ходем до нєго поперзєрати. Але книга є цїнна про вшыткых, котрых інтересує найновша історія жывога Русинів. Інтересуючі мають можность сі тоту публікацію обіднати на горі уведжений адресї, або на і-мейловых адресах: timkovic@pobox.sk, timkovic@yahoo.com.

„Отворена відповідь“ під дрібноглядом

Ваша Екцеленція, отче Екзархо,
з великим інтересом єм прочітає у Народних новинках з 18. апріля 2007 року отворену відповідь на отворене писмо. Отворено треба повісти, же Ваша одповідь была досправды „отворена“. В ній сьте вышлял выштык, што Вас знервознєвало, аж пекло, з чім Вас „отравляють“ Ваши братя нелем во Хрїсті, але й по кровлі. Але менше ся уж дасть повісти, жебы Вас як душпастыря пекло тото істе, што пече їх, Ваших братів, што болить їх, з чім сі уж не знають рады, бо уж допереду жычїте ім, же „... і то, з чім ся трапите, Вам не принесе радость“. Досправды, „теплы“ слова од отця духовного, сердечны пожеланя верховного пастыря, отцєвска рада отця Екзархы.

Не буду реаговати на выштыкы Ваши позїції. Хотїв бы єм зареаговати на єдну з них, де „бїчуєте“ „комуністичных лїдрів русиньского поведу“, котры робили „великы проблемы“. З тым у великій мірі мож лем сугласити, і кїдь ся мі натискать єден вопрос, же як ся могли дістати на штудїї такы просты хлопці, як Вы? Цї сьте были такы шыковны, же сьте „перескочили“ тоты проблемы? Але нелем Вы, але ай десятки іншых наших хлопцїв, велїв з котрых не забыли на то, же ся „кормили руськым хлїбом“, котры не заблудили, котрых не приманили сходы церьковной сражїї, але зїстали скромны, но ужыточны своєї вірі і сеому народу. Де же сьте ся нашлї? Де же сьте ся очутили Вы?

Не мож не сугласити з тым тверджїнем, же комуністы „зніщїли перспектїву священїцької професїї“. Так є! Мате правду. Зніщїли! Але што робите Вы? Чім ся од них одлишуете? Цї, може, сьте мали снагу наслїдовати благореченых влїдыкїв Павла і Василя?! Цї сьте мали снагу направити то, што натворили комуністы? Ани здалека! Наopak. Фалошно сьте выужыли тото, што они здеаствовали, і на могылах наших преосвященых і преподобных свяченомученикїв, як і на стовках, може тїсячах могыл достойных Отцїв духовных лїквідуете руську церьков, однароднюєте їх вірникїв, людей руського роду. Так, хто є, властно, векшым злом?!

Але позор, Екцеленція, комуністы, і кїдь по довшім часї, але спамятали ся. Коли ся спамятаєте Вы?

У своєї „Отворенїї одповідї“ по братьскы радите брати собі приклад з наших благореченых єпископїв Павла і Василя, як і з нашого „родолюба“ Духновїча. Історїя нашой церькви познать веце такых мєн, з котрых мы береме приклад, котры нас послїнюють, укрїпляют у вірі. Сломяну холем преосвященого і преподобного єпископа прїашєвского Гаганця, котрый ведно з Духновїчом захранили наш народ перед тоталнов мадїрїзацїєв. Захранили наших предкїв, а з нима захранили і нас, Ваших теперїшнїх вірникїв, але не зато, жебы сьте нас латїнізовали, а церьков руську і руськый народ злікїдовали. Цї уж і про Вас „руськый“, „руська церьков“ сьте понята лєагратївны?

Свої позїції крыєте за священїцьку присягу. Довольте ся позвідовати, высокочестованый отче Екзархо: Цї то Они, Ваши попередницї в близкій і далекій минулости, не знали, што є народне, а што церьковне? Цї то їх священїцька присяга была інакша? Знали, беспокыбы, барз добрі знали, може іщі веце знали, як знаме мы. Але кїдь радите нам, хотїв бы єм вірнїти, же і сам собі з них береде приклад. Но як позерам на Вашу роботу, на Ваш уряд, не віжду ани назнак того, што робїє Духновїч. Наприклад: Духновїч хранїє руську церьков і єї вірникїв – Вы їх латїнізуєте. Духновїч выдає „Кнїжїцю...“, жебы ся люд учїв по руську, а тым ся захранив од мадїрїзацїї – Вы тот народ однароднюєте. Духновїч читав Євангелїє по церьковнословянськы, чїм проявляє свою почливість к св. Кїрїлови і Мефодїєви – Вы пропонуєте „эрозумїтельнов речов ласкы оглашовати Євангелїє“. Цї чїтаня Євангелїя по церьковнославянськы не было речов ласкы? За яку ласку скриваете свої умыслы Вы? Цї по Вас потопа? А де возьмете другого Духновїча, Гаганця, Гойдїча, Гопка...

Отворена душа, отворена мьсль... Але чоловік раненый грїхом допущать ся чїну, котрый не є мотївованый лем ласков...

Павел МАСКАЛИК, Прїашїв

ПРАВОСЛАВНА ЦЕРЬКОВ БУДЕ МАТИ ПРЕС-АГЕНТУРУ

Православна церьков в Чеськых країнах і на Словеньску є єдинов історїчнов церьков з бывшого Чеськословеньска, в котрій росте чїсло вірникїв. За послїднїх десять рокїв є їх веце аж о єдну третину, дякуючі людям, які ту приходять з України і Росїї.

К 50 тїсячам вірникїв на Словеньску і 25 тїсячам в Чехах прыбыли ту і вірники інших народностей. Конштатовав то на XII. сеймі, котрый був 8. і 9. марца 2007 в Прїашовї, архїєпископ пражкый і митрополита Православной церькви Чеськых країнах і на Словеньску, Крїштоф. Зато сейм повірив священїкїв глядати вірникїв на новых місцях, дати їм пасторацїю, створєвати там новы фарноты а подля потребы і новы єпископства. Традичны побожны села зїстають без людей, православны стады выразно одходять до великих міст В Чеській републїцї ся тот процес уж зачав. Взякнута потреба вытворити новы єпархїї в Комарнї, в Карловых Варах, Марїанськых Лазнях. Православна церьков хоче выразнїше сполупрацовати з молодежов. Прїяла узнесїня – фіксовати єї актївїты, розвивати духовный жывет, зрядити новы монастырї про духовный жывет в монаськїй средї. Актуальный є монастыр в Ладомировїй, окр. Свідник. Подля митрополиты Крїштофа „церькви хыбїть комунікацїя, а то і водну і наводно“. Зато делегатї сейму прїяли узнесїня о створїню прес-агентуры Православной церькви, котра бы давала інформациї зо жывота церькви окреме на Словеньску, і окреме в Чехах, інформовала бы о їх взаємнїй комуникацїї, а заедно бы інформовала о діятельствї Православной церькви як такой.

В одношіню к вірникам сейм прїяв вызву, в котрій ся говорїть о інтензївнїшїй старостливостї о діти і молодеж, „котры сьте сучасностїв і будучностїв церькви“. Сейм підкреслив потребу мїсійной приправы, проглублїня соціальной філантропїї мїджі вірниками. В далшїй части ся говорїло о негатївнїм вплывї сильного розвою науки і технїкы на чоловіка, їх успїхы прыносять нелем позїтївны крокы, але і велику небезпеку, котра ся проявлять в еґоїстїчнїм засягу до природы, в порушованю правил екологїї. Сейм обернув увагу на потребу охрани жывота у выштыкых формах і подобах. Найвекшїй православный духовный підкреслив, же церьков є повинна веце хранити і помагати хрїстіанськїй родїні, котра є в модернїй сполочности выставлена великому тїску.

Митрополита Крїштоф вызвав вірникїв, „абы 26. мая 2007 року взяти участь на найвекшїй стрїчї православных вірникїв в Мікулчїцях в Чеській републїцї, де прїяли позвана і вызнамны гостї з рядїв православного духовенства споза границь“.

- мм -

• Погляд на участникїв мїдїнародной конференцїї, 3. мая 2007 у Прїашовї: (злїва) Юдр. Петро Країняк, проф. ПєдР Петер Шворц, к. н. (главный організатор) і публіка. Фоткы: П. Країняк, мол.

Интересна конференція на тему церькви і єї вплыву на формованя народной свідомостї народів і народностей у Середній Європі (19. стор. – перша половина 20. стор.)

2. – 4. мая 2007 у Прїашовї з ініціатївы Інштїтуту історїї Фїлософїчної факулты Прїашєвской універзїты, у сполупрацї з Євангелїчно-теологїчнов факултов Вїдєньской універзїты, Історїчнов сполочностїв кралєвского міста Прїашїв і Словеньсков історїчнов сполочностїв при САН в Братїславї была мїдїнародна научна конференцїя на тему церькви і єї вплыву на формованя народной свідомостї народів і народностей у Середній Європі (19. стор. – перша половина 20. стор.). Главным організатором акцїї був проф. ПєдР. Петер Шворц, к. н., котрый позвав до Прїашова реномованых одборникїв-історїкїв ай споза границї, конкретно з Ракуська, Чеська, Польска, Мадярьска, Нїмецька, Росїї, України. Участникїв конференцїї заїнтересовав главно другый день програму, кїдь доміновала тема **Вплыв грекокатолицької церькви на формованя народной свідомостї Русинів в Угорьску (19. стор. – зачаток 20. стор.)**, але ай далшы темы, повязаны з вплывом релїгїї на політїчний і культурный жывет северовыходного Словеньска, респ. Підкарпатської Руси.

Історїя народостного жывота Русинів, але і Словаків і каждого іншого народа, была все повязана з діялькїством церькви, а в рядях народных будителїв все были народностно свідомы священїцы, котры ся ангажовали про свій народ, помагали розвивати єго культуру, освіту і язык – так конштатовали історїци, котры выступили на конференцїї. (Шкода, же на конференцїї не взяли участь представителї прїашєвского грекокатолицького єпископства, котрым наїсто бы таке конштатованя не было по дяцї, главно кїдь возьмеме

до увагы недавне выголошїня єпископа Монс. Яна Бабяка на адресу русиньскых священїкїв, котрый ся выловив, же священїцы не сьте покликаны быти народными будителїями – позн. П. К.). В діскузїї к прочітаным лекцїям выступили ай русиньскы актївїсты: Юдр. Петро Країняк і Петро Країняк, мол., Михаїл Дронов і ін. Др. Країняк указав главно на розвой русиньского руху по 1989 році, оживлїня народностной свідомостї Русинів, але крїтїчно ся выловив односно позїції прїашєвского єпископства к пожадавкам русиньскых віруючїх, котре не хоче узнати їх право на поужываня материньского языка в літургїчних обрядях. Петро Країняк, мол., в діскузїї одшмарив тверджїня дакотрых лекторїв о словеньскїм поводї жытелїв сел і парохїй в околіцї Прїашова і крїтїчно указав на прословеньскы тенденцїї в области выскуму ентїцїты жытелїв северовыходного Словеньска і спохыбнєваня їх русиньского корїня. Михаїл Дронов у своїм выступлїню ся замїряв на народностный жывет грекокатоликїв у Празї в часї од 1918 до 1939 року, а главно на діялькїство владыкы Василя Гопка в Чехах.

Як інформовав главный організатор конференцїї проф. Петер Шворц, прочітаны лекцїї конференцїї будуть опублікованы в зборнику лекцїй і даныї нтересуючїм ся штудентам. Прїашєвска універзїта планує ай в будучности організовати подобны конференцїї з тематїков церьковного і народностного жывота на Словеньску, а главно ай Русинів у рамках выскуму етнїцїты і конфесїї на нашїй терїторїї.

Юдр. Петро КРАЇНЯК, Прїашїв

Підписы сїгнатарїв Харты русиньскых грекокатолицькых віруючїх 2007

(Зачаток у ч. 5 – 8 / 2007)

Пайташ	Франтїшек	Волиця	Сеґедїова	Марта	Рошкївцї
Пайташова	Анна	Волиця	Сеґедї-Фалц	Любка	Вїнковцї
Панчакова	Марїя	Меджілабірцї	Семанцє	Ян	Мїкова
Панчуря	Станїслав	Чабыны	Семанцєва	Анна	Мїкова
Папуґа	Дюра	Рускі Керестур	Семанцєва	Валерїя	Чертїжне
Петнух	Йозеф	Свідник	Семанцєва	Марїя	Меджілабірцї
Петрашовска	Марїя	Меджілабірцї	Сзалка	Франтїшек	Волиця
Петрашовскый	Йозеф	Меджілабірцї	Сзалкова	Крїстїна	Волиця
Петроваєва	Марїя	Волиця	Сивак	Іґор	Меджілабірцї
Пїлатова	Аґата	Прага	Сивакова	Александря	Меджілабірцї
Пїпта	Ян	Братїслава	Сливка	Василь	Мїкова
Пїптова	Зузана	Братїслава	Сливкова	Анна	Мїкова
Пїптова	Алена	Братїслава	Слїж	Николай	Волиця
Пїптова	Людмїла	Братїслава	Слїжова	Гелена	Волиця
Пїптова	Луцїя	Братїслава	Смолеєва	Івета	Рошкївцї
Плїшкова	Анна	Прїашїв	Смолеєва	Івета	Стражске
Попеляк	Іван	Меджілабірцї	Смолеєва	Марїя	Рошкївцї
Попелякова	Марїя	Меджілабірцї	Смолеєва	Алжбета	Рошкївцї
Прохазка	Александр	Меджілабірцї	Смолей	Владїмїр	Рошкївцї
Прохазкова	Анна	Красный Брїд	Снеґова	Гелена	Сукїв
Прохазкова	Яна	Меджілабірцї	Спїшак	Петро	Меджілабірцї
Пушкарова	Анна	Меджілабірцї	Спїшакова	Ольґа	Меджілабірцї
			Сушко	Бернард	Меджілабірцї

Рабайдова	Маґда	Волиця	Тїмулакова	Анна	Волиця
Рабайдова	Яна	Волиця	Тїмуляк	Михал	Волиця
Райко	Ф.	Волиця	Тїмулякова	Марїя	Волиця
Ревак	Теодор	Волиця	Трєбішовска	Ольґа	Чабыны
Ревак	Любош	Волиця	Тхїрєва	Наташа	Меджілабірцї
Ревак	Михал	Волиця			
Ревакова	Кветослава	Волиця	Угерчїкова	Анна	Меджілабірцї
Реґрут	Яро	Меджілабірцї			
Реґрутова	Анна	Мала Поляна	Федорова	Алена	Волиця
Реґрутова	Марїя	Мїкова	Федорцо	Вїктор	Волиця
Реґрутова	Наташа	Меджілабірцї	Федорцо	Андрїй	Волиця
Рїмова	Гелена	Меджілабірцї	Федорцо	Лукаш	Волиця
Робова	Ольґа	Кошіцї	Федорцо	Петро	Волиця
Рогалєва, мол.	Гелена	Волиця	Федорцова	Маґда	Волиця
Рогалєва	Гелена	Волиця	Федорцова	Марїя	Волиця
Рогаль	Іван	Волиця	Федорцова	Вїкторїя	Волиця
Рогаль	Андрїй	Волиця	Феркалєва	Ольґа	Волиця
Рогач	А.	Волиця	Феркалєва	Марїя	Волиця
Родак	Іґор	Волиця	Феркаль	Петро	Волиця
Рудавска	Анна	Мїкова	Ферко	Штефан	Меджілабірцї
Русинова	Марїя	Меджілабірцї			

Савуляк Ярослав Кошіцї
Савчакова Марїя Меджілабірцї
Сакова Гелена Меджілабірцї
Салак Йозеф Красный Брїд

(До 1. 5. 2007 під Харту ся підписало 1 378 людей, продовжїня списку мен буде в далшїм чїслї а цїлий дотеперїшнїй список є на www.rusynacademy.sk в рубрїцї ЦЕРЬКОВ. Список буде актуалїзований 1. 7. 2007.)

Велике гесто добродителя Ш. Чепы

Так бы саме могли назвати почин русинського добродителя Штефана Чепы з Канади, котрый уж пару років фінанчно підпорус русинську культуру і літературу. Іде о ёго найновшу ініціативу – фінансована видання книжки проф. Павла Роберта Маґочія „НАРОД НИВЫДКЫ, ілюстрована історія карпаторусинів“ (Ужгород 2007) (о тій книжці саме писали в минулім числі новинки) і ёй подарована вшиткым читате-

лям НАРОДНЫХ НОВИНОК і РУСИНА, як і вшиткым тым школярям, котры ся учать предмет русинський язык і культуру. Так істо він фінанцовав і експедована той книжки. То поважуєме за велике гесто добродителя!

Также, віримо, же каждый із вдячностев прийме ёго дар, як він зо щірым сердцем го подаровав Русинам на Словеньску. За вшиткых – дякуєме.

Редакція

• Темпераментный танець фолклорного колективу Шаріш з Пряшова на Словеньску під турецьков заставов і портретом „отця Турків“ – Ататурка на міжнароднім фестивалі. Фотка: И. Пірог

Русинський фолклор у Турецьку

Жыв раз давно-предавню єден пановник, котрый барз любив діти. Окром того, же про них робив много за свого владарєваня, зохабив про них одказ своєї великой ласкы і по своєї смерти. Выголосив єден день в році за День дітей і в тот день в країні ся зачали організувати дїтські фестивали, на котрых ся сходили діти з цілого світа, жебы в тот день зажыли радість і ласку...

Так ся звичайно зачинають приповідкы, котры тыж суть потіхов про тых найменшых і проявом ласкы нас, дорослых к ним. Но тота приповідка стала ся і скучностев, а тот пановник жыв у далекій турецькій землі. Ёго мено было Мустафа Кемал АТАТУРК і був то найвызначніший турецький пановник. Так на ёго імпульз од 23. мая 1920 організують ся в Турецьку каждорічно дїтські фестивали, на котрых ся презентують дїтські танечны і співацькы колективы з многих країн. На тот турецький фестиваль того року був позваний і дїтський фолклорный колектив, котрый дїє при ОУШ Мікулаша Мойзеса у Пряшові. Тот колектив є уж дакілько років знамый своіма успішными выступлїнями нелем на Словеньску, але ціны сі приносить і споза границь. Минулого року побывав у Америці, перед тым був у Японьску, а навколишні фестивали в Мадьярську, Польську, в Сербську – в области де жыве русиньска комуніта – суть про них каждорічно милово повинностев. З каждого фестивалу приходять оцінёваны найвышшыма преміями, котры суть одмінов нелем про педагогів за їх нелегку роботу, але і про цілый колектив, а в непосліднім ряді і добров репрезентаціов про місто Пряшів.

І того року сі колектив Шаріш выпозерала єдна братіславска агентура, котра по їх презентації такой їм дала понуку на фестивал до турецького міста Ескішегір.

– Не было то про нас легке роздумованя. В Турецьку саме іщі не были, але платити за путь і страву... Наконєць саме вирішили прияти тото позваня і мушу повісти, же саме добрі зробили, – конштаує ведучій колективу Йозеф Пірог.

Путь была довга і унавна, бо автобусом путовали через Мадьярско, Сербско, Булгарьско, аж наконєць їх в турецькім пограничнім місті Едірне чекав делегат, котрый ся о них старав. Діти бывали по родинах і окром самотного фестивалу, котрый був 23. апріля 2007, мали іщі далшы штирі выступлїня по другых містах. Окром того, же віділи кус орьенту, характерного своєв культуров, мали можность побывати і в турецьких мешітах, де на розділ од другых частей міст было тихо і покій, і де їх принимали з великов почливостев.

Но а як то уж є звыком, з фестивалу сі колектив Шаріш одніс главну ціну за найліпше выступлїня, котре было комбінаціов фрагментів з русиньского, шаріського і земплінського фолклору. Найвекший аплауз мали русиньскы народны співанкы, які звучали при поході містом, котрый був súčasтев фестивалу.

Наконєць ся хоче лем додати, же такы колективы бы сі мало може дакус веце цінити і місто Пряшів і Пряшівський самосправный край, може і ліпшов фінанчнов підпоров, бо про родічів малых танечників то є барз велика жертва, фінанцовати такы активіты, котрыма їх діти репрезентують родне місто і ціле Словеньско.

Кветослава КОПОРОВА

АКЦІЯ 100

ЩІРО ДЯКУЄМЕ ДОБРОДИТЕЛЯМ

І в році 2007 продовжує АКЦІЯ 100 на підпору выдаваня Народных новинок, чім саме надвзявали на ёй традицію з попередніх років. То значить, же і того року каждый із читателів, передплатителів і добродителів може редакції помочи мінімалнов частков 100 Ск. Правда, може і вышшов, кідь хоче і може. Од зачатку того року, окром передплатного, дакотры добродителі послали редакції і пінязі навывше. Конкретно: Павел Юрчішн із Вышней Писаной, Штефан Цапко, Александер Жатковіч із Кошіць, Штефан Смолей, Василиса Бородачова, Михал Зелінка, Анна Дзурєва з Міджілаборець, Марія Гобанова з Округлого, Гелена Рудловчакова, Марія Туленкова, Анна Пасієрбова з Пряшова, Марія Лихварик, Катаріна і Орестес Мігалі, Михал Зарічняк, Джон Рігетті із США, Марія Волфова зо Жіару над Гроном, Габрієла Ваврікова, Николай Онуфрак із Братіславы, Анна Тішкова з Дубніці над Вагом, Юрій Фіркаль зо Снины, Андрій Лічко з Малой Поляны, о. Іван Лявинець з Прагы, Алексей Немет із Уліча і Алексей Яночко з Пчолиного.

Вшиткым добродителям щіро дякуєме.

Редакція

Народностны меншины на Україні (Два вопросы соціологови Миколови ГУМЕНЮКОВИ)

В рамках проекту „Шлях через культуру“, котрый предложив Центр молодежи ініціатив „Тотем“ в місті Херсон на Україні і котрый був підпореный Міджінародным вышеградським фондом, припутовало на выход Словеньска 5 молодых людей з України. Окром других активіт, интересовали ся народностныма меншинами, котры жыють на Словеньску. А кідьже на выході Словеньска єднов з домінантных є меншина русиньска, мали інтерес спознати, окром іншого, і активіты русиньскых народностных організації. Їх навщіву в редакції Русина і Народных новинок саме схосновали на то, жебы саме ся дізнали, як принимають на Україні факт, же і там жыють Русины і як ся односить Україна к народностным меншинам або етнічным групам (дізнали саме ся, же в Херсоньскій области є такых етнік, набоженьскых груп ці культур аж 115).

• **Пане Гуменюк, повіли сьте, же ся занимаєте етнополітіков України. Што Вам в тім аспекті дала навщіву Пряшова як мултікультурного міста?**

– Я дуже зачудований, як на Словеньску жыють коло себе люде розлічных народностей, віросповіданя, культуры, причім каждый ся намагаєть сохранити тото свое. Навщівили саме деревяны церкви в Ладомирові, Крайнім Чорнім, Музей української культуры у Свіднику, у Пряшові саме были в православній, грекокатолицькій, римокатолицькій церквы, але і в жидівській синагоді. Мій погляд є такый, же треба утримувати культурну розмаїтость без огляду на політічну конъюнктуру, но а Словеньско є про мене прикладом, же ся то дасть.

• **Як ся влада України поставила к факту, же Закарпатьска областна рада в Ужгороді узнала Русинів за самостатну народ-**

ность, котра жадать права, які належать народностным меншинам в будь-котрій демократічній державі? Подля Вас, є Україна приправлена рішыти права народностных меншин у своїй державі демократічным способом?

– Тот вопрос мать шырьшій розмір. В súčasности на Україні є нееднотный погляд на властну історію, а тото ся тыкаєть і русиньского вопросу. Суть групи, котры визнають Русинів як окрему народность, суть і такы, котры беруть Русинів як субетнос Українців, а дакотры тот проблем абсолютно ігнорують. Про владны органы у Києві было выголошїня Русинів як окрему народность принаймі зачудованєм, на котре, думам сі, не были приправлены і, властно, не знали ани адекватно реаговати. Также ту бы єм одповіє, же Україна ся на самый перед мусть зьєднотити в погляді на історію своєго взнику і розвѣтку, а потім поступно рішыти з тым звязаны вопросы, єдным з них є і вопрос Русинів як самостатной народности. Може єм скептік, але видить ся мі, же то не буде так скоро, хоць у Вас, на Словеньску то люде відать оптимістично а тот оптимізм ся намагають передати і нам.

Акцептованя демократічных прав народностных меншин є властно єдным з предположїнь вступу України до Европской унії. Може і проект „Шлях через культуру“ з підтекстом: толеруєме ся у своїй розмаїтости і учме ся жыти єден коло другого в мірі і покою, буде єдним з моментів, котрый допоможе Україні стати ся членським штатом ЕУ штонайскоріше і тым природным способом зьєднотити Русинів на обидвох боках українсько-словеньской границі, без підтону так часто повторяющей ся формулкы „політічного русинізму“.

Бісідовала: К. КОПОРОВА

• Молоды люде з України: (зліва) соціолог Микола Гуменюк, історик і архітект Сергій Дяченко, їх доповідь зо Словеньска Любош Марцінек, дизайнерка Олена Афанасьєва і дизайнер Микола Афанасьєв у розговорі з нашов редакторков Мариєв Мальцовсков (четверта зліва), кідь 10. мая 2007 навщівили редакцію Народных новинок і Русина. Фотка А. Зозуляка

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки з фінанчнов помочов Міністерства культуры СР. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПґДр. Кветослава КОПОРОВА, ПґДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПґДр. Анна ПЛІШКОВА, ПґД. Адреса: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov.** Тел.: 051/77 256 29. Передплатне на рік 250 Ск, до сусідніх штатів – 600 Ск, до загранича поштов ІІ. класы 35 \$ або 26 €, поштов І. класы 43 \$ або 34 €, заплатити мож прямо в редакції, банковым чеком, банковым переводом або поштовов поукажков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, робочка Prešov. Выроба: Друкарня КУШНІР у Пряшові. Регістрачне ч. **МК SR 417/91, МІС 49 438.** Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novyinky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

TLAČIAREN
Kušník

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP – 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2

поздравління русинів на 2007 рік

поезія, витварне уменя

число 1

Радусьме ся новым поетам,..

... Павлови ЯНЦУРОВИ, Івані КОВАЛЄВІЙ і Ленці ЛАВРІНЦОВІЙ, але тыж і нашим освідченим авторам, котры не перестают у своїй творчости – Стефанови СМОЛЕЄВИ, Осифови КУДЗЕЄВИ і Михалови БИЦКОВИ. Также маме в тім выданю літературной сторінки під назвов **ПОЗДРАВЛІНЯ РУСИНІВ** дві тройці: новых авторів і освідчених.

Молодой чоловік **П. Янцура** ся нам озвав, же є Русин і пише віршы по русиньскы, а ці бы міг у наших періодичных выданнях опубліковати свою поезію. Самособов, же сьме му одповіли, же може. І так днесь мату у Народных новинках премеру.

І. Ковалєва є студентков 5. річника Філософичной факулты Пряшівской універзиты, также теперь школу кінчить. Вдяка інтересу о писаня в русиньскім языку дістала ся і на сторінки Народных новинок, главно до прилогы про русиньскы діти і молодеж – **РУСАЛКА**. Теперь поступила до „вышшой лігы“ – публікує ся в літературній прилозі, а мы вірїме, же ту ей поезію будеме читати і кідь одыде зо своєю алма матер.

Л. Лаврінцова хоць уж є старшого віку, але свою русиньску премеру мала в послідній нашій літературній прилозі, котра была в НН ч. 44 – 16 / 2006, также теперь ся у нас публікує по другыраз. Выбрали сьме поезію главно споєну з послідніма днями войны, котра скінчила в яри 1945, также ярь в ній выступать як символ ослободжїня, нового жывота, пробужающей ся красоты. А люде мусять незмыселно вмерати. Заітересує наісто нелем ей поезія о войні, але і вызнаня над творчостев свого нянька-писателя, в слїдах котрого іде. Наісто ей поезію будеме читати і в далшых літературных прилогах.

Ш. Смолей на сторінках **Русина і Народных новинок** ся публікує од їх взнику 1991 року, также є наш найстаршый віком і писательскым діятельством автором. Нас тішыть, же з єго богатой поетичной творчости ся нам у 2005 році подарило выбрати і выдати зборник патріотичной поезії – **Не ганьб ся, РУСИНЕ!** Вірїме, же він нас іщі довго буде радовати своєю поезією, але і прозов, котра є нашим Русинам близка.

О. Кудзєй є молодой од пана Смолея і куртше ся у нас публікує, але барз потїшыв читателїв главно своїма віршованыма байками, котры суть зеркалом нас людеїв із своїма хыбама. Треба ся при читаню єго баек нелем засміяти, але і задумати, бо пише о нас. Радусьме нас факт, же попри Николаєви Ксенякови маме іщі єдного байкаря в русиньскій літературі по році 1989. Шкода, лем, же взацность єго байкарської творчости собі не усвідомили члєны одборной комісії МК СР про русиньску народностну меншину і не рекомендовали на тот рік дати дотацію на выданя приправленої книжки **Байки з нашої файты**. Также хоцьбы лем тов формов хочеме ся реванжовати авторови, же дакотры з приправленых у тій книжці баек даєме нашим читателям у тій прилозі а вірїме, же єго книжка выйде!

М. Бицко публікує свою поезію у наших выданнях дость спорадично, але все заітересує модерностев переданя і глибинов думок, лем нам вшыткым треба ю уважно читати і задумати ся над нєв. Дакотры єго поезії треба прочитати і веце раз, жебы вникнути до думок і одказу автора. Вірїме, же він буде до **Поздравліня Русинів** посылати свої віршы частїше.

Вшыткы доведна в найновшій прилозі дають нам сердце на долони у поетичній подобі, зато приймїме тот цінный дар із вдячностев.

А. ЗОЗУЛЯК, шефредактор

Павел ЯНЦУРА

НАДІЯ

засвітило сонїчко
про нову радость
вітор ті росповість
по гаях красных
в хмурнім світї
одїты в зеленых
суть листочки іщі
што ті лем повісти
посмотрь сердечком
і охаб память
минулым словом

УЗДРАВЛІНЯ

Морьска волна змыла пісок
Образ часу стерла
Душа очищена
На сердцю світла промінь
Котва дакус поволила
Спокійна думка
Несе тоны увольнїня
В одпочїнковім креслі

ТАМ ЗА ВЕРШОЧКОМ...

там за вершочком
шумні заквітнутым сонїчком
небенько ся радїє
сердечко
квіточками ся грїє
приложеныма на личко
моталь сяде тишко
на ручку
росповість співаночку
як давный Русин
одыйти стады
мусив

В помстї

без любви ангел помсты
крутить ся у вірі
людьскых очей
з огнивым мечом
з чорным опаском

не найдеш одпущїня
в єго речї
а за тмавым сукном
єго слов
камінь повный з оков
уближїня і страданя
чутя меном
любов

Стулений

червену сорочку закапчав см сі
студїнь коло мене
розмашена фарба
чекам на тебе
мелодїя ся вернула
чїя є одплата
як забыти на тя
а тїнь неправды
зарыв борозды
остали на душі
глубоки
язвы

x x x

тяжкы тоны
тихо взывають
під тяжкыма грїхами
листки опадають
пусты стромы
гаї чернобіліють
ван Гоґ
ухо сторгує
сонячницю в нїм малює
а лем блазны
іщі співають
послідне слово
на Бога охабляють
но Тот тихо слызу кропить
як світ сам себе
помалы затратить

Івана КОВАЛЄВА

Стріча

Чоловік глядять любов,
мати чекать собі сына,
тихо панує душов,
ці знаме, кого то вина?

Довгы одлучїня настали,
люде стратили радїсть,
до сердець ся їм прикрадали
хвороты, жалї й болї.

Смутно є смотрити на того,
хто глядав, а забыв глядати,
ці іщі спознаме од кого,
походить стерпїня чекати?

Сїмеон – старець, пророк,
не вмер, покы не збачїв го.

Спаситель наш – Господь Бог,
спочїнув на руках єго.

Весела стрїча, дорогоцінна,
дала нам світло, покїй.
Най наша душа буде все вірна,
і мату любов по цілый рік.

Споминка

Во світї часте слово война.
Дїточкы страчают отцїв,
котрых путь была добровольна,
но што остало по роцї?

Слызы є видно в очах тых,
котры не забыли і споминають,
на тварї своїх прелюбых
собї споминку в душі сохранияють.

Валентін

Каждый рік як то уж бывають,
Валентін із облака кывають.

Хто го скоро збачить,
тот найде свій дарунок,
ліце му означить,
солодкый поцілунок.

Молодеж – весела,
радость ся ступнює.
Любов уж повела,
сердця заповнює.

Валентін надышов,
штобы нам вказати
красоту любви,
в любви вытримати.

Ленка ЛАВРІНЦОВА

ПІД РОСЦВИТОМ ЯБЛОНЬ

Быв необычный апрїлєвый день,
просвітлений добротливым
сонцєм,
день створений про красоту,
любов.
В садах з росцвитых черешень
вже опадали нїжны лупенї,
але цвіт молодых яблонєк
світїв у найшекшїй красотї.

Жены вже мали за собов
транспорт у вагонах про худобу,
траплїня в Освієнчїмі, Брезїнцї –
смерть неодбитно при них
стояла,
рано, через день, вночі,
люде были нелюдьскы
траплены.

Огень в крематорїях все горїв,
шырив ся смрад зошквареного
мяса –
яка то лем полегота:
забыти хоць лем на минуту
і одчути запах землі
і свіжой-свіженькой зеленї.

Вязнены вошли до россяглого
саду,
де верховодила красота
яблоней,
попри Червенім домику
до далшого – до Білого,
з тісно замурованыма
выглядами.

Ступали під росцвитов яблонєв
к домику, на погляд к
обычайному –
на стрїчу з незмыселнов
смертєв,
як лем тяжко, тяжко вмерати,
кідь цвинуть прекрасны яблонї...

Быв необычный апрїлєвый день,
створений про красоту, любов...

СТРОМЫ

Лем тот, што бив у бою,
позерав смерти до очей,
добрі собі памятають,
як міджі двома выбухами,
у взацній минутї тишины
надыхав го шелест листья,
лагідный спів пташества,
неповторна красота стромів –
як тогды хотїв жыти.

У войнотї апокаліпсі зла
вмерали геройскы
вояцы і цївілісты –
вшытко живе, нежыве,

война ніщїла обыстя,
вырывала землю і стромы.

Што хранили своїм тілом
перед вітром, доджом, морозом,
і під дыхом страшной смерти,
ведно з другом-боєвником,
падали в честнім бою.
Вмерали мовчки, стоїчно,
а сучасно геройскы –
стром лем роспраснув ся тихо
і навсе ліг собі на землю...

Память є в мозгу,
чутя в сердцю,
там наша почливість, вдяка
за вашу помїч недоцінену,
за вашу жертву незраховану
в тїй страшній апокаліпсі зла.

СЕРДЦЕ

(Присвячене проти фашистичному
боєвникови – Міркови Нешпорови.)

Руки матери хотїли гласкати
єго тварь, волося,
позерати до мудрых очей,
одчути в них пулз жывота
і молодосты.

Намісто того до рук брали
вже лем папірєве сердце,
што колись дїтєскы ручки
вырізали з грубого папіря
і кострубатым писмом написали:
„Мамці – з любви і вдячности“.

Розкошне то было хлопчїще,
вже тогды з мудрыма очками,
закоротко выростнутый, красный
і главно валушный студент,
якого нескорше єго учитель
назвав:
„технічно здатный, з душов
ліріка“.

Але загорїла іскра одпору,
розгорїв ся огонь проти злу
у студента молодого,
боєвав із зброєв у руцї –
впав, нажаль, нещастно
до клевет ґардістїв.

Били го, мучили круто –
темнота залляла вшытко.
Але і по смерти
зробили злочїн на нїм –
на трубки обїсїли тіло...

Єго матїрь потїм часто
брала до рук сердце папірєве
і нїжно гладїла го –
так хотїла одчути
дотык руки сына своего.

МОЇ БЛИЗКЫ КНИГЫ

Отвотрям Твою книгу, няньку –
і одразу завїє на мене душа
Твоя,
вшытко написане встас
із попїлю, з пороху.

Люде мають тварь і зясь
жыють,
і природа, дії оживають,
звукы чую і пахоты одчуваю,
спознаю близких людей,
добрых з нашого краю,
што давно не суть міджі нами.

До книг своїх єсь вложь
глубоки думкы, чутя,
дїтинство, молодость,
зріпость,
свої сны і ідеалы,
за котры в часї войны
зо зброєв у руцї
воєвав єсь статечно

Дав єсь до них найціннїше,
што было в Тобї –
люде зясь ествують,
з нічого єсь жывот воскресив.

Подля Біблїї
чоловік є прах
і в прах ся змінить,
але дале жыє у творчости.
Указав єсь мї дорогу,
котрев треба йти –
менї все світїш ясно
і в тїй вічній темнотї...

• Образы-ілюстрації Александра ЗОЗУЛЯКА

Осиф КУДЗЕЙ

БАЙКИ З НАШОЇ ФАЙТЫ

(З приправеної книжки.)

ПЕРЕМІНА

Медвідь – наших лісів пан,
мав перед зимов такій план,
же зробить контрольну акцію –
підє на візітацію.

Быв несподіваний мило,
бо всягды ся му любило,
лем коло норы Заяця
быв смрад, як бы там жыло паця –
всягды повно непорядку,
ту і там самы одпадкы.

Медвідь му рік: „Слухай, шкрятку,
няй завтра по непорядку
не зістане ани слїду,
бо іншак будеш на біду –
кідь найду в непорядку нору,
та із тебе здру скору!”

Лемже Заяць не мав дяку
зробити бріґаду таку.
А як зясь пришов Бурмило,
цалком ніч ся не змінило.

Медвідя хопила злость
і повів собі: „Так дость,
забю го лабами двома!”
Але Заяць не був дома.

Нашов го близко коло броду
зануреного під воду –
так ся сховав, гунцут малый,
же лем уха му стырчали.

Медвідь го вытягнув за уха
й гварить: „Смаркатый, слухай,
чом ня не решпектуеш, гварь, –
я карпатських лісів царь!”

Но Заяць собі повів так:
„Найлїпша обрана – атак.”
Потім затрепотав лабками
і одповів тьма словами:
„Тобі, Бурмиле, до ня ніч,
як я жыю – не твоя річ,
старай ся о звірину свою,
а нас – рыбки вхаб на покою!”

В долинах Карпатських гор
є еден подобный твор –
як „вітор” од верхности дує,
ховать ся, як ёму пасує.
Лемже, чоловічку, хыба –
не буде зо Заяця рыба!

ТАЛЕНТ

Коцур Мурко в загороді
довго лежав о голоді –
скрыли ся перед ним мышкы,
а так мав порожні кышкы.

Як чув Воробля на плоті,
слины ся му збігли в роті.
Сїв собі коло колика
і ослив Вороблика:

„Красно співаш, Вороблику,
вірь мі, маш талант великий,
а твоя арія тонка
заганьбить і Жаворонка.

Лем бы-сь міг злетіти ниже,
жебы-м тя чув дакус зближе,
бо змысли мі дослугають –
слабо віджу, слабо чую...”

Вороблєви добрі впаля
тота Муркова похвала.
Дарьмо му радила Курка:
„Дай собі позор на Мурка!”

Як Вороблик злетів з плота,
попав Муркови до рота.
Уж не чути ёго спіє,
Бо Мурко го просто зьїє.

Няй тоты рядкы суть мементом
тому, кого назвуть талантом.
Міров таланту чоловіка
мать быти самокритіка.

ГЕРОЙ

Не в нас, а в Африці деська
Ступив Слон до мурвяніска.
Мурвянкы му вера потім
Лїзли уж і по хоботі.

Він кивнув хоботом раз
і Мурвянкы зо ся стряс,
Лем една стоїть в позорі
Слонови на шыї горі.

Вшыткы кричать: „Ой, ой, ой,
Смотьте, Мурвянка – герой!”
А она кричить о душу:
„Здоймийте ня, бо го задушу!”

Нелем в Африці, люде мої,
Найдуть ся такы „герої”.

ПИСАТЕЛЬ

*Дрозд Ваня, на раду Чайкы,
Присвоїв сі чуджу байку.
Переробив ей наново
Так, же де-ту змінив слово.
Ходив з нєв за каждым звірєм
І хвалив ся чуджим пірєм,
Аж докы не познав Дятель,
Же наш Ваня – не писатель.*

*Потім му під гніздом клопав:
„Не роб зо себе Езопа,
Бо мам книжку од Пуляка
А там байка точно така.
Теперь ся автора бій,
Бо тот напад не є твій!”
„Напад ні,” – одповів Ваня, –
„але тото спрацованя!”*

*Не варты ніч такы авторы,
Котры „крадуть” чуджі творы.*

Якась невидима сила
Тягать до корчмы Василя.
Шепче му: „Подь ся поправити,
Холем пиво зайдь выпити...”
„Не іду, бо жена Іля
Што бы мі потім повіла?”

Василь крокы натягує,
Покушіня ся звекшує.
Шепче: „Не мусиш ся бояти,
Жена о тім не буде знати...
Приступ ку дверям без страху,
Надыхай ся того паху...”

Під Василєм ся трясуть ногы,
Уж є пять кроків од порога.
Мокрый, од вогкого поту,
Лабами ся хапле плоту:
„Не можу зайти, дав єм слово,
Іду дале, а готово!”

З ногы на ногу, помалы
Переходить Василь дале.
Смугы мать перед очами,
Але корчму за плечами...
Як був за корчмов на мості,
Аж підсочів од радости.
По такій великій пробі
Потішений повів собі:
„Было то тяжке, як олово,
Але дотримав єм слово!
Так, Василю, корчму-сь минув,
Заслужиш собі одміну!”

А уж не роздумовав веце
І вернув ся на півдецак...

Поучіня? Шкода слова,
Байка зачинать одзнова.

ПЛАВАЮЧІЙ ЖАЛЬ

*Як пняий Рак лежав під плотом,
Розжалив ся над животом.
І так му было на думі,
Же свій жаль затопить в румі.*

*Но дарьмо ся было намагати,
Жаль ся не дав, знав плавати.
Однесла сі то печунка –
Ствердила, не было ратунку.*

*Кідь бы го був хто потішыти,
Міг Рак іщї дакус пожыти.
Може бы погнув розумом
І охабив фляшку з румом.*

*Но як з жалєм боёвав Рак,
Каждый го зохабив так.
І так пропав, неборак.*

ЗАГОРОДНИК

Під горами Карпатами,
Де красна природа,
Міджі двома Кычерами
Была загорода.

Заяць був загородником –
Справцєм загороды.
Загорода під лісиком
Приношала плоды.

Заяць там выполов бурян,
Поливав огуркы,
Стережыв кажде бандуря,
Спав коло капуркы.

То ся не любило Свині,
Бо не могла красти,
І так Заяць по невині
Упав до напасти.

„Ість капусту! Робить шкоду!” –
Выкричало паця,
А газда з той загородкы
Выкопнув Заяця.

Не розпознав свиньску зраду,
Шкода превелика.
Цапа прияв на ей раду,
За загородника.

Што ся з загородов стало,
Панове і дамы,
Істо сьє сі додумали
А уж знате самы.

Все, як ідете волити,
Та розум до жмені!
Не дайте ся ошалити,
Не увірьте Свині!

Штефан СМОЛЕЙ**ЗАВІСТЬ**

Ішов Богач до обходу
Хотів накупити.
Каждый, хто го стрітив, відів,
Же мать з чого жыти.

Быв парадні облеченый
Драгов крачав, як пав.
Хто ішов близь коло нєго,
За ним ся обзерав.

Мав і хыбы, котры на нім
Каждый скоро збачів.
Праву ногу мав скривлену,
Ледва ей волочів.

І ёго тварь – пырьшковата
Опухнута была,
Лїчба із дорогов мастєв
Слїды зохабила.

В твари він був барз шкаредный
Хоць на свою красу
Скельтовав много пінязей
Злегшав свою касу.

Богач пришов до обходу,
Видить там стояти
Молодого чоловіка
Шматы выберати.

Хлопець мав дяку і тужыв
Шматы сі купити,
Не міг, бо мав мало грошей
Бы міг заплатити.

Ёго обношене шматя
Уж подерте было
Но оно прекрасне тіло
Молодняка крыло.

В тім старім, подертім шматю
Стояв красный хлопець,
Хто го збачів, подумав сі:
„Хто був ёго отець?”

Чорне прекрасне волося
Хоць не остригане,
Тварь, хоць не была брытвена,
Як сонічко ранне.

Своєв красов аж жарила
Очі – як звїздочки,
Зубы білы, лиця красны
Як лучны квіточкы.

Богач як го відів, забыв
Што сам мав купити.
З красы хлопця, із завісти,
Зачав ся злостити.

Думав собі:
„Чом то так? Же таку красу

І жобраци мають!
Кідь они ей не схоснують,
Бо о ній не знають”.

Злостный, завістливый Богач
Став дале думати:
„Лем еден день таку красу
Того хлопця мати.

Лем еден день в такім краснім
Тілі пережыти.
Ой, кібы ся за пінязі
Мі дала купити”.

Завість – една з людських чудных,
Недобрых власностей.
Кібы ей чоловік не мав,
Не было бы злосты.

Зато, же не може тото,
Што мать другый мати.
Хоць бы хотів, не може
Од другого взяти.

ЛЮБЛЮ ТЯ!

Люблю тя!
Уж од мала
Єм ся до тебе залюбив.
Малый,
Ші-м до школы ани не ходив.

Уж тогды єм твої
Прекрасны слова слухав,
Може єм вшыткым не розумів,
Но од радости єм
Ледва дыхав.

Ты была єдина, котра мі одмала
Словко по словку нукала,
Жебы єм знав говорити,
Співанкы співати,
Богу ся молити.

Люблю тя!
Як ты не любити?
Кідь ня спроваджаш всягды
В радости і в жалю
Терпиш мою долю.

Нукали ся мі і другы,
Было їх немало.
Но никотра моє сердце
Так не зауяла.

Зостав єм вірный лем тобі,
Бо єсь єдина у світї,
Котру єм полюбив,
І буду любити!

Аж до своєї смерти,
Бо ты єсь єдина.
Моя і мамина,
Наша,
Русиньска бісїда.

Михал БИЦКО

x x x

Посічену коприву
до заголовка мі напхали,
стружляк із целофану,
пиловинєм шумить,
як волося із головы,
із котрой навсе
думкы еміґровали.

x x x

Кідь у смутку є правда,
чом ю не знам найти?
Взяв єм ся з ним
за душов вандровати,
а правда з тварєв (ЧОМ?)
ниґде!
Не годен єм ї найти.

x x x

Снігуляка місяць
не ростопить так,
як тоты чудны думкы,
што вырчать у голові,
розум до рук не хопить.

У білій тихости
і думаня кочаніє,
лежыш, сидиш, ходиш,
но імаґінарный час сивой
скоры
ниак не заставиш.
Обора души,
із скалы і колячого дроту,
фалаток теплої доброты
(обычайного еґа)
під прикрийков непокою
даремно глядаш.

Не найдеш!

x x x

Умелець сплотив тільки
уменя,
же ся му перемножыло,
як лучны коникы.
Абы не зшалів
зо супер-славы,
зачав го постріковати
розтоком ілузіє,
змішаных з властнов пыхов
і блуднов філозофієв
естетікы:
„НЕ РОБ УМЕНЯ, БО БУДЕМЕ
МАТИ З ТОГО ТІКЫ!”